

Andrus **kivirähk**



MUŽ, KTERÝ ROZUMĚL HADÍ ŘEČI

neewit

neewit

Andrus Kivirähk

Muž, který rozuměl hadí řeči

Andrus **kivirähk**



MUŽ, KTERÝ ROZUMĚL HADÍ ŘEČI

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © Andrus Kivirähk
Translation © Naděžda Slabihoudová, 2011
Cover and layout © Lucie Mrázová, 2011

ISBN: 978-80-7473-111-2

Les se docela vyprázdnil. Jen stěží někoho potkáte, leda nějaký ten hmyz. Jenže na hmyz nemůžete nijak působit, ten si jenom bzučí a piští stejně jako dřív. Vy-sává krev nebo štípe nebo vám jenom tak bez příčiny leze po noze, když mu přijdete do cesty, a pak sleze a jde si po svých, dokud ho neodkopnete nebo nerozslápnete. Jeho svět je pořád stejný, jenže ani ten takový nezůstane věčně. Jednou udeří i jeho hodina. Já to ovšem neuvidím, nikdo to neuvidí. Ale jednou ta hodina udeří, to vím docela jistě.

Ani já už tak často nechodím ven. Nejvýš jednou týdně vstanu a jdu k prameni pro vodu. Umyju se od hlavy až k patě a dosucha utřu horké tělo. Vody se spotřebuje hodně, musím jít k prameni několikrát. Málokdy cestou potkám někoho, s kým bych prohodil pár slov. Většinou nevidím živou duši, párkrát jsem narazil na divokou kozu nebo jiné zvíře. Zvířata se zarazí, pouhý můj pach jim nažene strach. Když zasyčím, ztuhnou na místě, tupě na mě zacíví, ale blíž nejdou. Úkosem hledí na ten div světa – člověk, který zná hadí řeč! To jim nažene ještě větší strach, s radostí by skočila do křoví a utekla od toho podivného stvoření co nejdále – ale nesmí. Hadí řeč jim v tom brání. Zasyčím znovu, už důrazněji, a donutím je drsným povel, aby přišla ke mně. Hovada zoufale bučí, vlečou se ke mně proti své vůli. Mohl bych se nad nimi slitovat a nechat je jít, ale proč? Propukne ve mně nějaký podivný vztek na ty nové tvory, kteří neznají staré zvyky a poskakují podle lesa, jako by byl svět stvořen jen pro jejich volné po-

bíhání. Proto zasyčím ještě potřetí a tentokrát je moje řeč mocná jako bažina, z níž není úniku. Pomatená zvířata se vrhnou ke mně jako střelená, zatímco jejich útroby jsou sžírány nesnesitelným napětím. Vyráží ze sebe zvuk, jako když se roztrhnou příliš úzké kalhoty, a střeva jim vyhřeznou do trávy. Je na to odporný pohled a já nemám žádnou radost z toho, co jsem udělal, přesto však nepřestávám zkoušet svou moc. To přece není moje vina, že ta hovada zapomněla hadí řeč, kterou je moji předkové svého času učili.

Jednou se ale přihodilo něco docela jiného. Šel jsem právě od pramene s těžkými vědrami na ramenou, když vtom jsem uviděl na cestě velkého losa. Zasyčel jsem ta prostá slova a už jsem předem cítil opovržení nad losem, který upadl do tak svízelné situace. Avšak los se nelekl, když nečekaně uslyšel z úst lidského mláďáte dávno zapomenutý příkaz. Svěsil dokonce hlavu a zamířil rychle ke mně, padl na kolena a nastavil pokorně šiji, zrovna jako za starých časů, kdy jsme si obstarávali potravu tak, že jsme k sobě přivolali losa na porážku. Často jsem jako malý klouček viděl, jak si tak matka dělala zásoby na zimu pro naši rodinu! Vybrala si z velkého losího stáda nejvhodnější samici, zavola-la ji k sobě a podřizla zvířeti zaskočenému hadí řečí hrdlo. Taková urostlá losice nám vystačila na celou zimu. Jak se mi zdál směšný proti našemu prostému způsobu získávání potravy lov vesničanů, kdy honili jednoho losa celé dlouhé hodiny, spoustu střel vypustili do houští a pak se často vraceli domů s prázdnýma rukama. Vždyť přece potřebovali jen pár slov, aby se jim los podvolil! Jako teď. Velký a silný los mi ležel u nohou a očekával ránu. Byl bych ho mohl jediným pohybem ruky usmrtit. Ale já jsem to neudělal.

Místo toho jsem sundal z ramen vědro a dal jsem losovi napít. Klidně upíjel. Byl to starý býk, musel být hodně starý, jinak by si nemohl pamatovat, jak si má los počínat, když ho člověk zavolá. Byl by se zmítal a hrabal, snažil by se chytat zuby větví, i když ho ke

mně táhla prastará síla hadí řeči. Byl by ke mně přišel jako blázen, zatímco tenhle přišel jako král. Co z toho, že si přišel pro smrt. I to se musí umět. Je v tom něco ponižujícího, když se podrobí pradávným zákonům a zvyklostem? Podle mě ne. Nikdy jsme nezabili žádného losa pro zábavu – kdo by v tom mohl hledat zábavu? Potřebovali jsme jíst, pro získání potravy jsme měli jen hadí řeč, a tu řeč znali i losi a slyšeli na ni. Ponižující je všechno zapomenout jako ti mladí kanci a kozy, co jančí, jakmile tu řeč uslyší. Ponižující je chování vesničanů, když chodí po desítkách lovit jediného losa. Hloupost je ponižující, nikoli chytrost.

Napojil jsem toho losa, pohladil ho po hlavě a on si otřel tlamu o má prsa. Starý svět nebyl přece ještě docela zapomenut. Tak dlouho, dokud budu živ, tak dlouho, dokud bude žít ten starý los, bude tady v té pustině ještě žít také hadí řeč.

Nechal jsem losa jít. Ať ještě dlouho žije. A pamatuje.

To, čím jsem chtěl začít vyprávět svůj příběh, byl Manivaldův pohřeb. Bylo mi tenkrát šest let. Manivalda jsem nikdy neviděl, protože nežil v lese, ale na břehu moře. Nevím vlastně dodnes, proč mě strýček Vootele na ten pohřeb s sebou vzal. Jiné děti tam nebyly. Nebyl tam ani můj kamarád Pärtel, ani Hiie. A Hiie byla tehdy už určitě na světě, byla jen o rok mladší než já. Proč ji Tambet a Mall s sebou nevzali? Byla to pro ně přece jedna z nejpříjemnějších událostí – ne v tom smyslu, že by proti Manivaldimu něco měli a že by se z jeho smrti radovali. Ne, to zdaleka ne. Tambet si Manivalda velice vážil. Dobře si pamatuji, jak tenkrát u hořící hranice řekl: „Takoví muži se už nerodí.“ Měl pravdu, nerodí. Vlastně se v našem kraji už vůbec muži nerodí. Já jsem byl poslední, pár měsíců přede mnou se narodil Pärtel a o rok později přišla na svět Tambetova a Mallina Hiie. Ale to nebyl muž, Hiie byla děvče. Po nás se v našich lesích rodili jenom lasičky a zajíci.

To Tambet ovšem ještě nevěděl a ani nechtěl vědět. On pořád věřil, že jednou zase přijde čas a tak dále. Ničemu jinému nemohl věřit, byl už jednou takový. Pevně dodržoval všechny zvyky a obyčeje, každý týden chodil do posvátného háje a s vážnou tváří uvazoval na lípy barevné pentle ve víře, že přináší duchům oběti. Pohanský kněz Ûlgas byl jeho nejlepší přítel. Ale ne, slovo přítel se sem nehodí. Tambet sám by pohanského kněze svým přítelem nenazval. To by mu připadalo dočista nestoudné. Pohanský kněz byl veliký a svatý, toho musel ctít, a ne se s ním přátelit.

Ûlgas byl ovšem také na Manivaldově pohřbu. A jak by taky ne! On přece musel zapálit oheň a zesnulou duši poslat do země duchů. Dělal to pomalu, až do omrzení: zpíval, tloukl na buben, páčil nějaké houby a hrsti sena. Tak se od věků mrtví spalovali, tak se to muselo dělat. Proto jsem řekl, že Tambetovi byly ty pohřby náramně po chuti. Líbily se mu všechny rituály. Hlavně že všechno probíhalo jako za praotců, to Tambeta uspokojovalo.

Pro mě to byla ale hrozná nuda, dobře se na to pamatuju. Manivalda jsem vůbec neznal, a proto jsem ani nemohl cítit žádný zármutek. A tak jsem se rozhlížel kolem. Zpočátku bylo vzrušující a docela hrůzostrašné vidět mrtvý vrásčitý obličej s dlouhým vousem; předtím jsem žádného mrtvého člověka neviděl. Pohanský kněz čaroval a zaklínal tak dlouho, že jsem nakonec necítil ani vzrušení, ani hrůzu. Byl bych odtud nejradši utekl – k moři. Ještě nikdy jsem tam nebyl. Byl jsem lesní dítě. Avšak strýček Vootele mě pořád držel u sebe a šeptal mi do ucha, že hnedle bude zapálena hranice. Zpočátku to na mě zapůsobilo, moc jsem chtěl vidět oheň a obzvlášť to, jak se zapaluje člověk. Co z něho zbyde, jaké má kosti? Zůstal jsem na svém místě, ale žrec Ûlgas pořád ještě nebyl hotov se svým rituálem a já jsem už byl polomrtvý únavou. Přestalo mě bavit čekat na to, až strýček Vootele dostane svolení před zapálením

hranice starcovu mrtvolu odkrýt, chtěl jsem prostě domů. Zívl jsem na celé kolo. Tambet na mě vypouil oči a zabručel:

„Tiše, chlapče, jsi na pohřbu! Poslouchej žrece!“

„Jdi se proběhnout!“ pošeptal mi strýček. Běžel jsem k moři a skočil do vln tak, jak jsem byl, oblečený; pak jsem si hrál s pískem, dokud jsem nevypadal jako kus hlíny. Najednou jsem zpozoroval, že oheň už hoří, a tryskem jsem se tam rozběhl. Z Manivalda už nebylo nic vidět a plameny šlehaly až k nebi.

„Ty jsi ale špindíra,“ řekl strýček Vootele a pokoušel se mě oběma rukama očistit. Já jsem znovu zachytil Tambetův zlostný pohled. Nebylo mu přirozeně vhod, jak jsem se na pohřbu choval. On sám vždycky do puntíku dodržoval rituál.

Já jsem si z Tambeta nic nedělal, nebyl to můj otec ani strýček, jenom soused, jehož zloba se mi nelíbila. Zatahal jsem strýčka za vousy a zeptal se ho:

„Kdo byl ten Manivald? A proč žil u moře? Proč nežil v lese jako my?“

„U moře byl jeho domov,“ odpověděl strýček. „Manivald byl starý a moudrý muž. Nejstarší z nás. On dokonce viděl Drakónu.“

„Kdo je to Drakóna?“ zeptal jsem se.

„Drakóna je veliký had,“ vysvětloval strýček Vootele. „Největší ze všech, mnohem větší než hadí král. Je veliká jako les a dovede létat. Má obrovská křídla. Když vzlétne, zastíní slunce i měsíc. Za dávných dob vzlétla často až do oblak a sežrala všechny naše nepřátele, co se svými koráby přirazili k našemu břehu. A po jejich záhubě jsme získali jejich bohatství. Byli jsme bohatí a mocní. Všichni se nás báli, protože nikdo z nepřátel se nezachránil. Jenže naše bohatství jim nedalo spát, a tak chtivost zvítězila nad strachem. Nové a nové lodi plné nepřátel připlouvaly k našim břehům, aby nám ukradli naše poklady, ale Drakóna je všechny zabila.“

„Chtěl bych ji vidět,“ řekl jsem.

„To už bohužel nejde,“ vzdychl strýček Vootele. „Drakóna spí a my ji nemůžeme vzbudit. Je nás moc málo.“

„Jednou to dokážeme!“ ozval se Tambet. „Takhle nemluv, Vootele! Co je to za ponižující žvást? Pamatuj, že my oba se ještě dožijeme dne, kdy se Drakóna znovu vznese k nebesům a sežere všechny nicotné železné muže a vesnické krysy!“

„To ty žvaníš,“ řekl strýček Vootele. „Jak by se to mohlo stát, když sám moc dobře víš, že k tomu, aby se Drakóna probudila, by bylo zapotřebí aspoň deset tisíc mužů? Jedině když deset tisíc mužů promluví společně hadí řečí, tak se Drakóna probudí ve své tajné skrýš a vzlétne k nebesům. A kde máš těch deset tisíc mužů? Nedáme dohromady ani deset.“

„Nesmíme to vzdát!“ zasyčel Tambet. „Vem si Manivaldiho – on pořád doufal a den po dni dělal svou práci. Kdykoli zpozoroval na obzoru loď, zapálil suchý pařez, aby všem oznámil – je čas, aby se Drakóna probudila! Dělal to rok co rok, třebaže už dávno nikdo neodpověděl na jeho znamení a cizí lodě dál přistávaly u břehu a železní muži beztretně vstupovali na souš. A přesto nemávl rukou, ale pořád vykopával a sušil pařezy, zapaloval je a čekal – dál čekal! Čekal, že se snad přece jen vznese nad les mocná Drakóna jako za starých dobrých časů!“

„Ta už se nikdy nevznese,“ řekl strýček Vootele ponuře.

„Já ji chci vidět!“ žadonil jsem. „Chci vidět Drakónu!“

„Tu už neuvidíš,“ odpověděl strýček.

„Copak ona umřela?“ zeptal jsem se.

„Ne, ta nikdy neumře,“ řekl strýček. „Ona spí. Jenomže nevím kde. Nikdo to neví.“

Zklamaně jsem se odmlčel. Pověst o Drakóně byla tak zajímavá, ale skončila do ztracena. Co máš ze zraků, který nikdy neuvidíš? Tambet a strýček se přeli dál, ale já jsem se vlekl zpátky k moři. Chodil jsem po

pobřeží. Bylo tu krásně, všude plno písku a tu a tam se válely velké vyvrácené pařezy. Určitě to byly ty, co právě spálený Manivald sušil, aby zapaloval výstražné ohně, které nikoho nezajímaly. U jednoho pařezu ležel nějaký muž. Byl to Meeme. Nikdy jsem ho neviděl chodit, vždycky se válel někde v křoví, jako by byl nějaký list, který vítr zanáší z jednoho místa na druhé. Věčně žvýkal nějakou muchomůrku a nabízel ji i mně, ale já jsem si ji nikdy nevzal, protože mi to maminka zakázala.

I tentokrát ležel Meeme na boku u pařezu a já jsem zase neviděl, kdy a jak přišel. Umínil jsem si, že musím zjistit, jak ten muž vypadá ve stoje a jak se vůbec pohybuje, jestli jako člověk nebo jestli chodí po čtyřech jako zvíře nebo se dokonce plazí jako had. Šel jsem k němu blíž a k svému údivu jsem spatřil, že tentokrát nežvýká muchomůrku, ale usrkává z kožené nádoby nějaké pití.

„Ááá!“ zrovna si utíral pusy, když jsem si k němu přisedl a se zájmem čichal neznámou vůni vycházející z nádoby. „To je víno. O moc lepší než muchomůrka, budtež pochváleni cizáci a váš krátký rozum. Po houbě je hrozná žízeň, musíš vypít spoustu vody, ale tohle žízeň uhasí a zároveň opájí. Ohromná věcička. Myslím, že u toho zůstanu. Chceš taky?“

„Ne,“ řekl jsem. Maminka mi sice pít víno nezakázala, ale mohla se domyslet, že když už Meeme něco nabízí, není to o nic lepší než muchomůrka. „Odkud máš tu nádobu?“ V lese jsem nic podobného nikdy neviděl.

„To je od mnichů a jiných cizáků,“ odpověděl Meeme. „Praštíš je jednoduše do hlavy a měch je tvůj.“ A pil dál. „Dobré pití, to se musí nechat,“ pochvaloval si zase. „Ten hlupák Tambet si může křičet a ječet, jak chce, ale to pitivo cizáků je onačejší než naše.“

„A proč Tambet křičel a ječel?“ zeptal jsem se.

„Jemu je přece proti srsti, když má někdo co dočinění s cizáky nebo dokonce sahá na jejich věci,“ mávl

Meeme rukou. „Řekl jsem mu, že jsem se toho mnicha ani nedotkl, to jenom moje sekera, ale on pořád ječel. Jenže co když už se mi nechce jíst celé dny muchomůrky? Co když je o moc lepší rázem rozseknout někomu palici? Člověk má být učenlivý, ne jako ten pařez tady. Ale takoví my bohužel jsme. A co z toho máme? Jako ty mouchy před zimou mátožně lítáme s bzukotem po lese, dokud nepadneme do mechu a nechcípeme.“

Z toho jeho povídání jsem nic nepochopil a vstal jsem, abych se vrátil ke strýčkovi.

„Počkej, chlapče!“ zarazil mě Meeme. „Chci ti něco dát.“

Hned jsem prudce zavrtěl hlavou, poněvadž jsem věděl, že teď přijde buď muchomůrka, nebo víno, nebo nějaká třetí ohavnost.

„Řekl jsem ti počkej!“

„Máma to nedovolí!“ trval jsem na svém.

„Nežvaň! Máma neví, co ti chci dát. Na, vem si to! Já to na nic nepotřebuju. Pověš si to na krk!“

Meeme mi strčil do dlaně malý kožený pytlíček. Ucítil jsem, že v něm je nějaká malá, ale těžká věcička.

„Co je uvnitř?“ zeptal jsem se.

„Jo, uvnitř? No, tam uvnitř je prstýnek.“

Rozvázal jsem pytlíček a opravdu tam byl prsten. Stříbrný prsten s velkým červeným kamenem. Zkusil jsem ho dát na prst, ale prsten mi byl moc velký.

„Dej ho do pytlíčku,“ poučil mě Meeme. „A pytlíček si pověš na krk, jak jsem řekl.“

Strčil jsem prsten zpátky do pytlíčku. Byl udělaný ze zvláštní kůže. Lehounký jako list. Kdybych ho upustil, odnesl by ho vítr. Ale tak vzácný prsten musel mít jemný a překrásný pelíšek.

Poděkoval jsem a byl jsem náramně šťastný. „To je náramně krásný prsten!“

Meeme se zasmál a řekl:

„No dobrá, chlapče. Já nevím, jestli je krásný nebo ošklivý, ale užitečný bude určitě. Pěkně ho v tom pytlíčku opatruj.“

Běžel jsem zpátky k ohni. Manivald už byl spálený, jenom jeho popel ještě žhnul. Ukázal jsem prsten strýčkovi Vootelemu a ten si ho dlouho a důkladně prohlížel.

„To je drahá věc,“ řekl nakonec. „Odněkud z cizí země, nejspíš ji kdysi přivezli na svých lodích na naše pobřeží železní muži. Nedivil bych se, kdyby jeho nositel padl jako kořist Drakóny. Nevím, proč ho Meeme dal zrovna tobě. Spíš ho měl poslat tvojí sestře Salme. Co budeš ty, chlapec, s tak drahocenným šperkem tady v lese dělat?“

„Ale já ho Salme nedám!“ zvolal jsem uraženě.

„Nedáš, to se ví,“ prohodil strýček Vootele. „Meeme nedělá nic jenom tak. Když dal prsten tobě, pak to tak má být. Já tomu sice moc nerozumím, ale to nic neznamená. Jednou se všechno ukáže. Teď pojďme domů.“

„Ano, pojďme,“ souhlasil jsem a pocítil jsem hroznou únavu. Strýček si mě hodil na ramena a šli jsme přes rozkvetlý les domů. Za námi zůstal doutnající oheň a moře, které už nikdo nestřeží.

Já jsem se vlastně narodil ve vsi, ne v lese. Můj otec byl jedním z těch, kdo se rozhodli přesídlit do vsi. Všichni se přece stěhovali nebo skoro všichni a moji rodiče byli jedni z posledních. Nejspíš kvůli matce, které se nelíbil vesnický život, nebavilo ji pěstovat obilí a nikdy nejedla chleba.

„Jsou to pomyje,“ říkávala mi. „Víš, Leemete, já nevěřím, že to vůbec někomu chutná. To pojídání chleba je jednoduše přetvářka. Touha vypadat náramně vznešeně a žít jako cizáci. Dobrá pečínka z losa je docela něco jiného. Ale teď se pojd' najíst, drahé dítě! Pro koho jsem tu kýtu pekla?“

Otec měl docela jiné názory. Chtěl být člověkem jiné doby a člověk jiné doby musel žít ve vesnici, pod širým nebem a sluncem, a ne v temném lese. Musel pěstovat žito, pracovat celé léto jako nějaký špinavý mravenec, aby mohl na podzim s vážnou tváří hltat chleba, a podobat se tak cizákům. Člověk nové doby musel mít doma srp, s nímž na podzim žnul obilí shrbený až k zemi, musel mít ruční mlýnek, v němž s hekáním a funěním mlel zrní. Strýček Vootele mi vyprávěl, jak můj otec, ještě když žil v lese, div nepukl zlostí a závistí při pomyšlení, jak zajímavý a slastný život vedou vesničani a jaké mají šikovné náradí.

„Musíme se rychle přestěhovat do vsi!“ křičel. „Život nám klouže pod rukama! Dneska žijou všichni normální lidi pod širým nebem, a ne v houštině! Já chci taky orat a sít, jak to dělají všichni v řádném světě. Proč já mám být ubožejší? Já už nechci žít jako žebrák! Podí-

vejte se na železné muže a mnichy – na první pohled se pozná, že nás předběhli o sto let! Musíme napnout všechny síly, abychom je dohonili!”

A odvedl matku do vesnice. Postavili si malou světničku a můj otec se učil orat a sít, pořídil si srp a ruční mlýnek. Začal chodit do kostela a učit se německy, aby rozuměl řeči železných mužů a odkoukal od nich ještě odvážnější a modernější způsoby. Jedl chleba a pochvaloval si, jak dobře chutná, a když se naučil ještě vařit ječnou kaši, jeho nadšení a hrdost nebraly konce.

„Bylo mi z toho na zvracení,” přiznávala mi matka, ale otec jedl ječnou kaši třikrát denně. Vraštil sice trochu tvář, když tvrdil, že je to obzvláštní lahůdka, která se prostě musí umět jíst. „Ne jako ty naše kusy masa, které dovede sežrat každý hlupák, ale jemné, chutné a pro člověka vhodné evropské jídlo!” říkal. „Ne moc mastné, ne moc tučné, ale lehké a stravitelné. A přitom syté! Královský pokrm!”

Když jsem se narodil, otec vyžadoval, aby mě krmlili jenom ječnou kaší, neboť jeho dítě „musí dostat to nejlepší”. Taký mi obstaral malý srpeček, abych ihned, jakmile se postavím na nohy, mohl s ním jít na pole žnout obilí. „Srp je ovšem drahá věc a mohlo by se zdát, že nemá smysl dávat ji do ruky dítěti, ale já na to mám jiný názor. Naše dítě si musí už od malička zvykat na moderní pracovní nářadí,” prohlásil hrdě. „Budoucnost nemůže být bez srpu, ať se tedy od mala učí velkému umění žatvy!”

To všechno mi vyprávěl strýček Vootele. Já svého otce nepamatuju. Matka o něm nerada mluvila. Upadla vždycky do rozpaků a obrátila řeč. Určitě se až do konce života cítila vinna otcovou smrtí. To bylo tak – matka se ve vsi nudila. Neměla ráda polní práce, a když byl otec na poli, matka bloumala po lese, který znala odedávna, a seznámila se s medvědem. Co bylo dál, je nasnadě, je to docela všední věc. Jen málo žen by odolalo medvědovi, medvědi jsou přece

tak velcí, hebcí, bezmocní a chlupatí. Ještě ke všemu to byli rození svůdníci. Ženy se jim hrozně líbily, a tak využili každé možnosti se k některé z nich přitisknout a líznout ji za uchem. Za starých dob, kdy většina našich lidí žila ještě v lese, bylo na denním pořádku, že se ženy zamilovaly do medvědů, dokud muž nakonec pářeček nepřistihl a zvíře nezahnal.

Medvěd začal chodit k nám do vsi pokaždé, když otec odešel na pole. Bylo to tuze přátelské zvíře – moje sestra Salme, která je o pět let starší než já, si na něj pamatuje a vyprávěla mi, že medvěd jí vždycky přinesl med. Jako všichni medvědi tehdy, i on trochu rozuměl lidské řeči, neboť medvědi jsou nejchápavější tvorové, když ovšem pomineme hady, bratry lidí. Medvědi mnoho nemluví a jejich řeč není nijak zvlášť rozumná, ale co taky chytrého říkat milence? Běžné věci jsou v každém případě jasné.

Ted' se ovšem všechno změnilo. Když jsem šel k prameni pro vodu, párkrát jsem zahlédl medvědy a hlasitě je pozdravil. Hloupě na mě civěli a drali se do křoví tak prudce, až praskalo. Celá ta kulturní komunita, které se medvědi během dlouhých staletí stali součástí, společný život s lidmi a hady, vzala v krátké době za své a z medvědů se stala obyčejná zvířata. Stejně tak to dopadlo s námi. Kdo ještě kromě mě zná hadí řeč? Svět zpustl, dokonce i voda z pramene zhořkla.

Ale nechme toho. Tenkrát, když jsem byl ještě dítě, dovedli si medvědi vyměňovat s lidmi myšlenky, i když jsme se s nimi nijak zvlášť nekamarádili. Pokládali jsme totiž medvědy za nižší tvory. Koneckonců jsme to byli přece my, kdo medvědy zdokonaloval a vytahoval je za uši z prvobytné nevědomosti. V jistém smyslu to byli naši žáci a z toho pramenila naše převaha. Až na tu chlípnost medvědů a tu jejich nepochopitelnou přitažlivost pro naše ženy... Příliš často byla v jejich postelích k nalezení medvědí srst.

Můj otec však dopadl ještě hůř. Nenašel v posteli jenom medvědí srst, ale celého medvěda. To by

ovšem nebylo nic tak strašného – měl na medvěda silně zasyčet a přistižený Brumla by upláchl do lesa se schlíplýma ušima. Jenže otec začínal zapomínat hadí řeč, ve vsi ji nepotřeboval, a kromě toho ji nepokládal za nic zvláštního. Myslel si, že srp a ruční mlýnek ho udělají lepším. Proto když uviděl ve své posteli medvěda, zamumlal něco německy a přistižený medvěd byl z těch nesrozumitelných slov tak zmatený a rozrušený, že otci ukousl hlavu. Hned toho přirozeně litoval, protože medvěd není vůbec krvežíznivé zvíře, na rozdíl například od vlka, který slouží člověku jedině díky hadí řeči. Nosí ho na hřbetě a nechá se i dojit. Vlk je opravdu pořádně nebezpečné domácí zvíře, jenže když v lese není žádné chutnější mléko, je nutné se smířit s vlčí vzteklostí už proto, že hadí řeč ho zkrotí jako beránka. Ale medvěd je přece jen myslící tvor. Medvěd zabil otce v zoufalství, a jelikož vražda byla spáchána v návalu chlípnosti, potrestal sám sebe, kousl se do lýtky.

Pak přiběhla matka a odtáhla medvěda od otcovy mrtvoly. Medvěd prohlásil, že už se víckrát neukáže, a utekl do lesa. Matce to bylo zřejmě vhod; jak už jsem řekl, cítila se hrozně provinile a její láska k medvědovi byla ta tam. Po celý svůj další život nesnášela medvědy. Zasyčela, jakmile je uviděla, a šla dál svou cestou. Ta její nenávist vnesla později do naší rodiny plno zmatku a hádek, ale o tom budu mluvit až později, až nadejde ten pravý čas.

Po otcově smrti už matka neměla důvod zůstat dál ve vsi. Vzala mě na záda, sestru za ruku a vrátila se zpátky do lesa. Tam pořád ještě žil její bratr a můj strýček Vootele, který si nás vzal na starost a pomohl nám postavit chýši. A ještě nám daroval dvě mladé vlčice, abychom měli pořád čerstvé mléko. I když otcova smrt dlouho matku zraňovala, zároveň se jí ulevilo, protože se nikdy nemohla smířit s odchodem z lesa. Cítila se dobře jedině tady. Nemusela se ani trochu starat o to, aby žila jako železní muži, a v jejím hospo-

dářství nebyl jediný srp. V matčině domácnosti se už nikdy nejedl chléb, vždycky se tu našlo k snědku losí nebo kozí maso.

Mně nebyl ještě ani rok, když jsme se přestěhovali zpátky do lesa. Proto jsem nevěděl nic o vsi a tamějším životě, vyrůstal jsem v lese a byl to můj jediný domov. Měli jsme pěknou chýši v hlubokém lese, kde jsem žil s matkou a sestrou, a taky jeskyně strýčka Vooteleho byla poblíž. Tenkrát ještě nebyl les docela prázdný, mohli jste narazit na pár cizích lidí, třeba na stařeny, které dojily u chýše vlčice, nebo na starce s dlouhými vousy, jak si povídali s tlustými zmijemi. Mladších lidí bylo méně a jejich počet ustavičně klesal. Čím dál častěji jste mohli spatřit opuštěné příbytky. Chýše zarůstaly křovím, vlci bez pána volně pobíhali a staří lidé říkali, že jednou stejně přijde všecko vniveč a už to nebude ten pravý život. Obzvlášť je rmoutilo, že se přestali rodit chlapci, což bylo docela přirozené – komu by se mohli rodit, když všichni mladí lidé utekli do vesnice? Šel jsem se na tu vesnici podívat. Díval jsem se z okraje lesa, blíž jsem se neodvážil. Všechno tam bylo jiné a podle mě i mnohem pěknější. Bylo tam hodně slunce a světla, domky pod širým nebem mi připadaly hezčí než naše chýše, naplň utopená v jedloví, a u každého domku jsem viděl běhat velký hlouček dětí.

To obzvlášť ve mně budilo závist, měl jsem totiž málo kamarádů na hraní. Se sestrou Salme jsem nemohl počítat, byla přece o pět let starší a ještě k tomu holka, ty měly svoje zábavy. Naštěstí tu byl Pärtel, s tím jsme společně lítali po lese. A ještě tu byla Hiie, Tambetova dcera, jenže ta byla zase moc malá. Kolíbala se na svých vratkých nožkách kolem domu a každou chvíli sebou plácla na zem. Ta se prozatím na hraní nehodila a já jsem ještě ke všemu k Tambetovi nerad chodil. Třebaže jsem byl ještě malý a hloupý, poznal jsem, že mě Tambet nesnáší. Vždycky když mě

uviděl, prskal a frkal a jednou, když jsme šli s Pärtlem z jahod a z dobroty srdce jsme jahody nabídli vrávorající Hiie, zavolał Tambet z domu:

„Pojd' sem, Hiie! Od lidí ze vsi nic nebereme!“

Nemohl mé rodině nikdy odpustit, že jsme kdysi odešli z lesa a mě a Salme pokládal za paličaté vesnické spratky. V posvátném háji na nás civěl s očividnou nevraživostí, jako by nám vyčítal, že my, prosáklí vesnickým puchem, se vůbec cpeme na tak důležité místo. Ale já jsem do posvátného háje chodil nerad, protože se mi vůbec nelíbilo, jak žrec Ülgas potíral posvátné stromy zaječí krví. Zajíci byli tak milí tvorové a já jsem nechápal, jak je nějaký člověk mohl zabíjet jen proto, aby jejich krví omýval kořeny stromů. Báł jsem se Ülgase, třebaže na pohled nebył zlý, spíš vypadal jako dobrosrdečný dědeček a k dětem se choval přátelsky. Občas zašel k nám a mluvil o všelijakých duchách a o tom, že obzvlášť děti by jim měly projevovat velkou úctu; před mytím u pramene by měly duchu vod přinést oběť a po načerpání vody do džberu ještě jednu. A kdo se chce vykoupat v řece, musí přinést několik obětí, jestli nechce, aby ho duch vod utopil.

„A jaké to mají být oběti?“ zeptal jsem se a žrec Ülgas mi s laskavým úsměvem vysvětlil, že nejlepší je vzít žábu, za živa ji po délce rozříznout a hodit ji do pramene nebo do řeky.

„Proč jsou duchové tak zlí?“ zeptal jsem se vyděšeně, neboť takové mučení žáby mi připadalo hrozné. „Proč chtějí pořád krev?“

„Co to říkáš za hlouposti, duchové nejsou zlí,“ pokáral mě Ülgas. „Duchové prostě vládnou nad vodami a stromy a my musíme plnit jejich příkazy a žádosti, takový je pradávňý zvyk.“

Pak mě poplácal po tváři, nařídil, abych určitě zas brzy přišel do posvátného háje: „...neboť ti, kdo tam nechodí, budou roztrháni posvátnými psy,“ dodal a odešel. Mě se ale zmocnila hrůza a pochybnost.

Nedovedl jsem si totiž představit, že bych mohl rozříznout vejpůl živou žábu. Koupal jsem se málokdy a jen kousek od břehu, abych stačil vylézt z vody dřív, než na mě krvežíznivý duch vod skočí za to, že jsem nezabil žábu. A když jsem šel do posvátného háje, měl jsem nepříjemný pocit; všude jsem vyhlížel ty strašné posvátné psy, kteří tam podle Ülgase žijí a hlídají. Jednou jsem zachytil Tambetův opovržlivý pohled, který nutně znamenal, že nějaký „vesničánek“ tu chytá lelky, místo aby procítěně poslouchal žrecovo vzývání.

Slovo „vesničánek“ se mě nijak nedotklo. Jak už jsem řekl, vesnice se mi líbila. Pořád jsem se pokoušel na matce vyzvědět, proč jsme odešli a jestli bychom se tam nemohli vrátit – když ne navždycky, tak se tam aspoň na chvíli podívat. Matka ovšem nesouhlasila a snažila se mi vysvětlit, jak nádherně je v lese a jak nudný a těžký je život na vsi.

„Jedí tam chleba a ječnou kaši,“ říkala, zřejmě aby mě postrašila, i když jsem si nepamatoval, jak ta jídla chutnají, a jejich pojmenování ve mně nevyvolávala žádný odpor. Právě naopak, ta neznámá jídla zněla lákavě a já bych je rád ochutnal. A tak jsem matce řekl:

„Chci chleba a ječnou kaši!“

„Ach, ty nevíš, jak je to odporné. My máme přece spoustu dobrého pečeného masa! Pojd' si vzít, synku! Je to stokrát lepší, věř mi.“

Nevěřil jsem. Pečené maso jsem jedl každý den, bylo to všední jídlo bez jakéhokoli tajemství.

„Já chci chleba a ječnou kaši!“ opakoval jsem umírněně.

„Leemete, přestaň už s těmi hloupostmi! Vždyť ani nevíš, co mluvíš. Ty nepotřebuješ žádný chleba. Ty si jenom myslíš, že to chceš. Vždyť bys to hned vyplivl. Chleba je suchý jako mech, houlí se v puse. Podívej, mám tu dokonce soví vejce!“

Soví vejce jsem měl rád, a jakmile jsem je spatřil, přestal jsem být tak umíněný a šel vysávat vejce. Při-

šla Salme, uviděla mě a spustila křik, že mi máma nadržuje a že chce taky pít soví vejce!

„Ale jistě, Salme,“ souhlasila matka. „Vybrala jsem vejce i pro tebe. Oba dostanete stejně.“

Nato si Salme strčila svá vejce do klína, sedla si vedle mě a začali jsme spolu závodit. A já už jsem po chlebu a ječné kaši ani nevzdechl.